

Ліневич А. П.,*здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
освітньо-професійна програма**«Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»;**науковий керівник:***Мотузка О. М.,***кандидат економічних наук, доцент,**доцент кафедри менеджменту,**маркетингу та публічного управління;**Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ*

ЕКСПОРТ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан в Україні має серйозний вплив на основні галузі країни, зокрема металургійну. Призупинення та окупація заводів, брак електроенергії та зниження попиту, складна логістика – це лише деякі з проблем, які виникли перед українськими металургами після повномасштабного вторгнення РФ. Два роки бойових дій сильно вплинули та послабили промисловий потенціал країни, особливо вразливою є металургійна галузь, яка до того часу вважалася флагманом національної економіки. Нині підприємства, які працюють, змушені працювати у надзвичайно складних умовах, демонструючи справжній приклад незламності.

Протягом 2023 року українським металургам вдалося зберегти загальні обсяги виробництва сталі на рівні 2022 року: було виготовлено 6,2 млн тонн сталі (скорочення в межах статистичної похибки на 0,6%). Без урахування перших місяців 2022 року виробництво сталі зросло на 26,9% (рис. 1) [0].

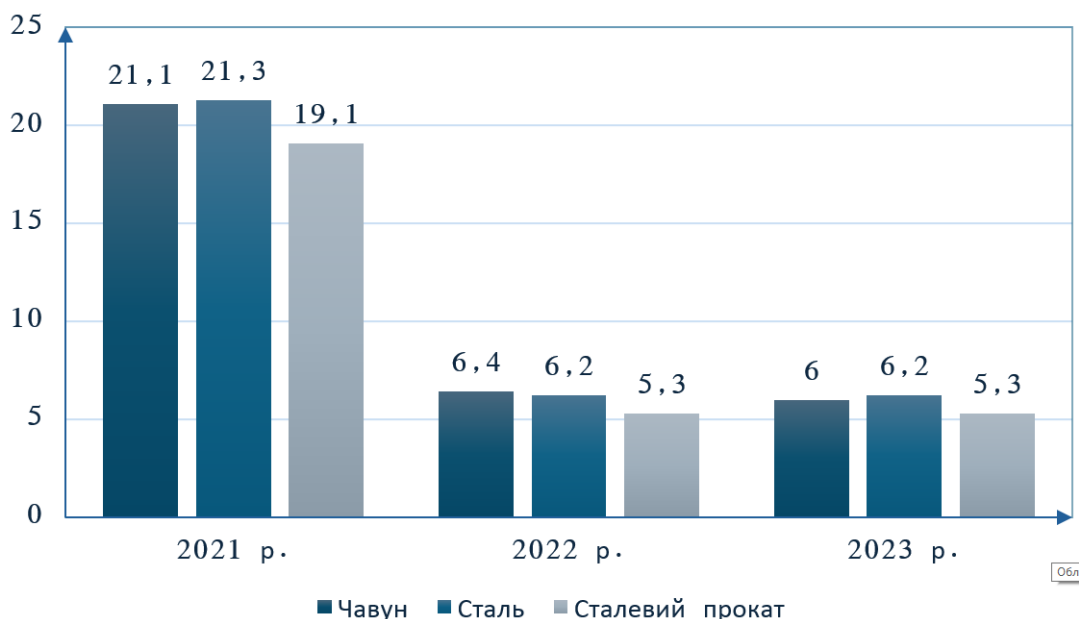

Рис. 1. Показники виробничої діяльності в металургійній промисловості, 2021-2023 роки, млн тонн

Джерело: складено автором на основі ОП "Укрметалургпром" [2]

Аналогічна динаміка – щодо сталевих прокату, якого виготовили 5,37 млн тонн (загальне зростання на 0,4%, без перших місяців 2022 року – на 31,2%). Порівняно з 2021 роком, після втрати маріупольських меткомбінатів – ММК ім. Ілліча та МК "Азовсталь" – виробництво сталі та прокату скоротилося в 3-3,5 рази.

Випуск ливарної продукції зріс на 15-20% до 350 тис тонн. Така динаміка обумовлена нарощуванням виробництва ливарних виробів для потреб ЗСУ [0].

Скорочення обсягів у 2022-2023 роках порівняно з 2021 було значним, адже зменшення відбулось в 3 рази. Це призвело до скорочення робочих місць, зменшення доходів бюджету та втрати конкурентоспроможності на міжнародних ринках.

Українська металургійна промисловість значною мірою орієнтована на експорт. У попередні роки 75-80% виготовленої продукції постачалися іноземним споживачам, решта йшла на внутрішній ринок. Не став винятком і 2023 рік, коли частка експорту сталевих прокату становила 77,9%. При цьому традиційно в експортних постачаннях металургів переважали сталеві напівфабрикати та сировина для виробництва сталі. За підсумками 2023 року загальна частка "сировинної" складової в експорті металопродукції зросла до 62,7%, а частка готового сталевих прокату впала до 37,3%. Загалом у 2023 році з України експортували 4,76 млн тонн чорних металів, що на 22% менше, ніж у 2022 році. Експорт напівфабрикатів скоротився на 36,7%, сталевих прокату – на 28%, експорт металургійної сировини зріс на 2,7% [0].

Суттєва зміна товарної структури експорту на тлі блокування морських портів та інших наслідків російської військової агресії спричинила стрімке скорочення надходжень валютної виручки від експорту металопродукції. Надходження за 2023 рік упали на 41,6% до 2,64 млрд дол (у 2021 році – 13,9 млрд дол). Географія експорту чорних металів очікувана: 82% виготовленої металопродукції були відвантажені в країни ЄС. Рейтинг країн-імпортерів виглядає так: Польща – 40,1%, Болгарія – 14,6%, Італія – 7%, Іспанія – 6,8%, Румунія – 4,5% [0].

Упродовж 2023 року з портів України було експортовано понад 3 млн тонн металопродукції через новий морський коридор. З початку його роботи у серпні минулого року, маршрут через Чорне море, що забезпечує Україну, став ефективним каналом для вивезення металургійної продукції, повідомляє ГМК Центр. Протягом серпня-грудня минулого року з портів Одеса і Південний було відправлено щонайменше 46 суден, які перевозили більше 3 млн тонн металопродукції. Це включало 17 балкерів із залізною рудою та 29 суден з різноманітною металопродукцією [3].

Міжнародна підтримка експорту була надзвичайно важливою для України. Першими, хто надав допомогу для постачання металопродукції закордон були саме західні країни. Це відіграло значну роль в забезпеченні стійкості України. Найпершою була Великобританія, оголосивши у квітні 2022 року про дострокове анулювання всіх імпортерських мит та скасування квот. Потім такі країни, як США, Канада, Австралія та Євросоюз оголосили про полегшення експорту українських товарів до своїх ринків.

Вперше за 20 років Канада дозволила імпорт українського гарячекатаного прокату без сплати антидемпінгового мита. На дев'ять місяців, з кінця серпня 2022 року, призупинила дію антидемпінгового мита на український гарячекатаний плоский прокат Великобританія.

Найсвіжіше рішення про скасування антидемпінгового мита на гарячекатаний плоский прокат ухвалили в ЄС у лютому 2023 року. Разом із тим, впродовж минулого року деякі країни посилювали захист своїх ринків, вводячи нові або пролонгуючи існуючі обмеження стосовно української металопродукції. Так, у червні Єгипет продовжив на рік дію антидемпінгового мита на імпорт арматури, катанки та прутків з України, а Мексика застосувала антидемпінгові мита до українського товстого листа ще п'ять років [4].

На сьогоднішній день найбільшою перешкодою для українських металургійних підприємств є логістичні обмеження. З початком воєнного стану морські порти не мають змоги працювати в звичному режимі. Від липня 2022 по липень 2023 діяла зернова угода, яка дозволяла 3 портам, а саме «Одеса», «Чорноморськ» і «Південний», відправляти кораблі з зерном та іншими харчовими продуктами. Це надавало змогу перевозити інші вантажі, зокрема металопродукцію залізничним і автомобільним транспортом.

У липні 2023 р. країна-агресор Росія вийшла із зернової угоди і вже восени Україні вдалося запустити альтернативний морський коридор. Цей коридор використовувався не лише для вивезення агропродукцію, а й іншу, зокрема металургійну. Однак цей маршрут не є повністю безпечним, тому що має проблеми з функціонуванням, певні обмеження і не може забезпечити перевезення довоєнного обсягу продукції.

Крім того, одночасно з відкриттям нового морського маршруту, польські автоперевізники розпочали довготривалу блокаду кордону, що значно зменшило можливості експорту товарів з України автомобільним транспортом. Обмежена пропускна здатність прикордонних залізничних переходів також залишається проблемою, адже це призводить до утворення черг та затримок у перевезенні вантажів до Європейського Союзу. Проблеми у логістиці будуть головним чинником, який і надалі матиме вплив на обсяги виробництва металургійної продукції у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Шейко О. Важкі часи для металургії: Як змінилися виробництво та експорт металургійної продукції за два роки війни. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/02/16/710004/>
2. Офіційний сайт Укрметалургпром. URL: <https://www.ukrmetprom.org/>
3. Новий морський маршрут: експорт металопродукції з портів України перевищив 3 млн тонн у 2023 році. URL: <https://ua.sudohodstvo.org/novyj-morskyj-marshrut-eksport-metaloprodukcziyi-z-portiv-ukrayiny-perevyshhyv-3-mln-tonn-u-2023-roczy/>
4. Що лишилось від української металургії. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/03/29/698540/>